

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Principöverenskommelse: Infrastrukturinvesteringar i hela landet

Hela Sverige ska fungera

De fyra samarbetspartierna i Tidöavtalet vill forma ett robust och effektivt transportinfrastruktursystem där varje trafikslags fördelar kan utnyttjas på bästa sätt och kompletterar varandra. En väl fungerande transportinfrastruktur är avgörande för svensk konkurrenskraft och för att hela Sverige ska fungera. Man behöver inte färdas långt i vårt avlånga land för att inse att det krävs omfattande resurser till väg- och järnvägsnätet. Behoven har under lång tid underskattats och underhållet har släpat efter, samtidigt som kostnadskontrollen har varit bristfällig.

Samarbetspartierna återför därför fokus till att vi ska ha en transportinfrastruktur som fungerar, där vägarna är hela och tågen går i tid. Det handlar både om att underlätta för människors vardag med resor till jobb och utbildning, och om att stärka förutsättningarna för en effektiv godstrafik som främjar jobb och tillväxt i hela landet. Transportsektorn behöver utvecklas i syfte att bidra till klimatomställningen. Det bör i huvudsak ske genom en elektrifiering av transportsektorn, men även genom ökad användning av fossilfria drivmedel och ökad transporteffektivitet. Infrastrukturplaneringen behöver beakta denna övergripande omställning, t.ex. genom att möjliggöra utbyggnad av laddinfrastruktur, vägtransporter med längre och tyngre fordon och effektivare järnvägstransporter. Behoven inom transportinfrastrukturen är stora och det är nödvändigt att göra genomtänkta prioriteringar mellan olika åtgärder. Samarbetspartierna anser att vi ska förvalta våra gemensamma resurser så effektivt som möjligt. Det innebär att vi ska vårda det transportsystem vi har och prioritera underhåll men också investera i ny infrastruktur där det behövs. Samhällsekonomisk lönsamhet ska vara vägledande vid prioritering av åtgärder i transportinfrastrukturen.

Samarbetspartierna betonar vikten av ett holistiskt, trafikslagsövergripande perspektiv för ett väl fungerande, långsiktigt hållbart och tillförlitligt transportsystem. Det inkluderar inte bara väg- och järnvägstrafik, utan också

sjö- och luftfart. De olika trafikslagen ska inte ställas emot varandra – tvärtom kompletterar de varandra. Det är så vi uppnår ökad effektivitet i transportsystemet och når de transportpolitiska målen.

- Infrastrukturpolitiken behöver ett nationellt perspektiv som bidrar till utvecklingen av sammanhängande stråk och en tydlig systemsyn i bedömningen av åtgärder för att öka samhällsnyttan av transportinfrastrukturen.
- Satsningar på transportinfrastrukturen ska bidra till att trafikslagen är konkurrenskraftiga och ges förutsättningar att komplettera varandra som sammanlänkade delar i ett transportsystem som ska vara så effektivt, tillgängligt och driftsäkert som möjligt.
- Utvecklingen av transportinfrastrukturen ska bidra till att stärka näringslivets förutsättningar, till regional utveckling och landsbygdsutveckling.
- Infrastrukturplaneringen behöver beakta transportsektorns klimatomställning.
- Transportsektorn behöver utveckla och stärka sin förmåga att kunna upprätthålla samhällsviktiga funktioner, både vid olika typer av fredstida kriser och vid höjd beredskap eller krig. Natomedlemskapet innebär åtaganden som påverkar svensk infrastruktur, exempelvis gällande förutsättningar för militär mobilitet.

* * *

Vårda det transportsystem vi har och prioritera underhåll

I flera decennier har underhållet av vägar och järnvägar nedprioriterats och underhållsskulden har tillåtits växa. Stora delar av järnvägen är byggd för över 100 år sedan och stora delar av det statliga vägnätet är byggt före 1970. I många delar av landet riskerar infrastrukturen att bli en flaskhals för jobb och tillväxt om inte underhåll och upprustning utförs i erforderlig omfattning. På flera håll är den redan en flaskhals. Att vårda och underhålla existerande infrastruktur är därför en tydlig prioritering för samarbetspartierna.

- Samarbetspartierna är överens om att underhållet för det svenska väg- och järnvägsnätet behöver stärkas och prioriteras därför underhålls-

åtgärder. Åtgärderna ska säkerställa infrastrukturens funktion och återta det eftersatta underhållet på ett effektivt sätt. Åtgärderna ska planeras och genomföras så att så stor samhällsnytta som möjligt uppnås samtidigt som framkomlighet och trafiksäkerhet värnas.

- Underhållsarbeten ska genomföras effektivt och med så liten störning som möjligt för person- och godstrafiken. Därför behöver Trafikverket i samverkan med entreprenörerna utveckla nya affärsupplägg genom bättre upphandlingsmodeller som främjar effektivare produktionsmetoder och skapar incitament och drivkraft för ökad tillförlitlighet i väg- och järnvägsanläggningarna vid underhållets genomförande.

* * *

Transportsystemet behöver utvecklas

Samtidigt som ett utökat underhåll är prioriterat krävs det investeringar i ny och samhällsekonomiskt effektiv infrastruktur, inte minst trimningsåtgärder som på ett kostnadseffektivt sätt förbättrar och utvecklar funktionen i befintlig infrastruktur inom landet. Person- och godstransporter över gränserna har också stor betydelse för jobb och tillväxt samt regional utveckling i och mellan de nordiska länderna. Det säkerhetspolitiska läget är också en faktor som kan ställa nya krav på transportinfrastrukturen.

- Förutsättningar för resor till arbete och utbildning, samt näringslivets transporter ska prioriteras vid nyinvesteringar i vägar och järnvägar, vilket gynnar företagens konkurrenskraft och kompetensförsörjning.
- Vid prioritering av nya objekt som ska tas in i den nationella planen för första gången ska samhällsekonomisk lönsamhet vara vägledande. Projekt som i huvudsak syftar till att stärka civilt eller militärt försvar måste dock bedömas i särskild ordning.
- Trimningsåtgärder ska fortsatt vara ett viktigt verktyg för kostnadseffektiva kapacitetsförbättringar för person- och godstrafik i det svenska transportsystemet.
- Luftfartens och sjöfartens konnektivitet med övriga transportsystemet bör förbättras. Luftfarten ska vara tillgänglig i hela landet och är även central för samhällsviktiga transporter. Förbättringar i transportsystemet bör stärka sjöfartens möjligheter att transportera större godsvolymer.

- Takten i införandet av signalsystemet ERTMS för järnvägen ska öka, vilket säkrar järnvägens framtida funktion och bidrar till mer kapacitet, säkerhet och ökad punktlighet.
- Samarbetspartierna ser ett fortsatt behov av att utveckla transportinfrastrukturen med hänsyn till trafiksäkerhet i de olika trafikslagen och säkerhet i anläggningarna. Trafiksäkerhetsåtgärder ska inriktas mot åtgärder i infrastrukturen och ska ske utan omotiverade inskränkningar gällande framkomlighet eller transporteffektivitet.
- Inom ramen för att samhällsekonomisk lönsamhet ska vara vägledande bör satsningar på infrastruktur som möjliggör industrins pågående omställning och därigenom stärker dess konkurrenskraft i ett nationellt perspektiv också övervägas.

* * *

Effektivt genomförande, god kostnadskontroll och utpekande av vad som är mindre prioriterat

Investeringar i ny infrastruktur behöver göras på ett kostnadseffektivt sätt, för att skapa så stor samhällsnytta som möjligt för en given ekonomisk ram. Det är av största vikt att tidiga kostnadskalkyler är så välunderbyggda som möjligt och att projekten vid genomförande präglas av god budgetdisciplin så att kostnadskalkylerna inte överskrids.

Samarbetspartierna anser att en viktig faktor för ett effektivt underhåll av vägar och järnvägar är att marknadens aktörer arbetar med utveckling, innovation och investeringar i verksamheten. Trafikverket behöver tillsammans med branschen utveckla ändamålsenliga och effektivare underhållsavtal samtidigt som Trafikverket stärker sin beställarkompetens. Sverige behöver också kunna locka specialiserade inhemska och utländska aktörer att genomföra större underhållsarbeten på ett tidseffektivt sätt. En tätare samverkan mellan Trafikverket, transportföretag, transportköpare och underhållsföretag är därtill nödvändig för att hitta effektiva och innovativa lösningar som minimerar behovet av tid i spår och störningar i trafiken.

- Det är viktigt att regeringen fortsatt noga följer och vid behov styr Trafikverkets arbetssätt med kostnadskontroll, liksom Trafikanalys arbete med att följa och utvärdera detta. Arbetet ska ha ett särskilt fokus på investeringar i tidiga planeringsskeden och att underhåll av infrastrukturen sker effektivt.

- Objekt med stora kostnadsökningar, samhällsekonomisk olönsamhet, eller där andra förutsättningar för genomförande har försämrats väsentligt behöver analyseras särskilt och kan komma att omprövas.
- Standardhöjande åtgärder som går utöver vad som kan betraktas som grundläggande krav utifrån gällande författningar ska också bedömas utifrån samhällsekonomisk effektivitet.
- Trafikverket ska fortsätta att stärka sin beställarkompetens på underhållssidan för att utveckla marknaden och samverka tätare med underhållsföretag, transportföretag och transportköpare för att minimera störningar av underhållsarbete.

* * *

Finansiering av transportinfrastruktur

Alternativa finansieringsformer ska prövas, under förutsättning att de kan leda till snabbare och mer kostnadseffektivt genomförande, eller att fler projekt kan genomföras inom en viss tidsram än vad som annars hade varit fallet. Även nya produktionsupplägg och driftsformer, exempelvis ett genomförande i bolagsform, ska prövas i detta syfte. Ökade inslag av s.k. offentlig-privat samverkan, privat medfinansiering och medfinansiering från EU och Nato är viktiga komplement.

- Möjlighet till finansiering utöver anslag och avgifter ska i det fortsatta arbetet prövas aktivt för vissa objekt som kan anses lämpliga för särskild eller tillkommande finansiering. Upphandling genom s.k. offentlig-privat samverkan eller genomförande i bolagsform bör även prövas för att få jämförelseobjekt till Trafikverkets produktionsupplägg och driftsformer. Även för objekt med alternativ finansiering ska samhällsekonomisk lönsamhet vara vägledande.
- Infrastrukturinvesteringar som i huvudsak syftar till att stärka civilt eller militärt försvar måste bedömas och finansieras i särskild ordning.
- Sverige ska arbeta aktivt för att söka medfinansiering till infrastrukturprojekt från EU och Nato.

* * *